

เปรียบเทียบอัตลักษณ์ละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี กับละครชาตรีจังหวัด

Comparison of Lakhon Chatrri's Identity

of Petchaburi and Samut Prakan

ตรีรัตน์ วิสุทธิพันธ์^{1*} จินตนา สายทองคำ² พิมณภัทร์ ถมั่งรักษ์สัตว์³Tiriat Wisuthiphan^{1*}, Jintana Saithongkam², Pimnapat Tamangraksat³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาความเป็นมารูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดงของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี และละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบ รูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดงของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีกับละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีขอบเขตในการศึกษา ความเป็นมา รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงละครชาตรีของคณะสุตประเสริฐ และรูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดงของละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี และละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการที่มีอายุยาวนานกว่า 25 ปีขึ้นไป โดยศึกษาเอกสาร เก็บข้อมูลภาคสนาม และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่าการแสดงละครชาตรี มีที่มาจากละครโนราห์ หรือโนราห์ชาตรีจากครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการพัฒนาผสมผสานรูปแบบละครนอกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และแผ่ขยายวงกว้างออกไปตามจังหวัดต่างๆ ในปัจจุบันละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบละครชาตรีที่มีรูปแบบการแสดงมาจากละครโนราห์ผสมผสานกับรูปแบบละครหลวงที่ได้รับการถ่ายทอดเมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ 5 โดยการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีนี้มีอิทธิพลต่อการแสดงละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากครูผู้ถ่ายทอดนั้นเป็นครูละครเมืองเพชรและเป็นลูกศิษย์หม่อมเมือง ซึ่งรูปแบบการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดสมุทรปราการมีรูปแบบการแสดง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนพิธีกรรม และส่วนการแสดง โดยละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุตประเสริฐมีลำดับขั้นตอนการแสดง ดังนี้ บูชาครู โหมโรง ร้องเชิญ รำถวายมือ รำซัดหน้าบท จับเรื่องแสดง (เข้า) จับเรื่องแสดง (บ่าย) ร้องส่ง ลักษณะวิธีการแสดงมี 3 ลักษณะคือ 1) เปิดเรื่อง 2) ดำเนินเรื่อง 3) ปิดเรื่อง และมีองค์ประกอบการแสดงทั้งหมด

¹ นักศึกษาคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจักษ์ศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

* Corresponding author; email: tiriat.meen@gmail.com

9 องค์ประกอบคือ 1) คนบอกบท 2) ผู้แสดง 3) เรื่องที่ใช้ในการแสดง 4) ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง 5) เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง 6) ลักษณะท่าร่าประกอบการแสดง 7) เครื่องแต่งกาย 8) อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง 9) โอกาสและสถานที่แสดง และพบว่ารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ มีอัตลักษณ์เฉพาะ อันเกิดจากการพัฒนาและปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ส่งผลต่อความคงอยู่และได้รับความนิยมสืบมา

คำสำคัญ: ละครชาตรี ละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

The objectives of this thesis are: 1) to study background, form, and elements of Lakhon Chatri in Phetchaburi and Samut Prakan; 2) to compare and analyze the form and elements of Lakhon Chatri in Phetchaburi and Samut Prakan. The scope of the study is to study background, form, and elements of Lakhon Chatri of Sudprasert Theater, and to study the form and elements of Lakhon Chatri in Phetchaburi and Samut Prakan that have been performed for more than 25 years. The study was conducted by reviewing document, doing field study, and organizing group discussion.

The results showed that Lakhon Chatri has an origin from Nora or Nora Chatri since Ayutthaya period. It has developed and combined with Lakhon Nok in Rattanakosin period and was widely spread to different provinces. In the present, Lakhon Chatri of Phetchaburi has been recognized as a model that has the combined format of Nora and royal theater, which has been passed down since the reign of King Rama V. Lakhon Chatri of Phetchaburi influenced Lakhon Chatri of Samut Prakan, because the teacher is the drama teacher from Phetchaburi and the pupils of Mom Mueang. The form of Lakhon Chatri of Phetchaburi and Samut Prakan can be divided into 2 parts: rituals and performances. The performance orders of Sudprasert Theater of Samut Prakan are as follows: Paying respect, Overture, Hail, Blessing dance, Opening dance, Story (beginning), Story (ending), Finale. The format of Lakhon Chatri consists of 3 parts: 1) Opening, 2) Play, 3) Ending. Lakhon Chatri consists of 9 elements: 1) Prompter 2) Performers, 3) Story, 4) Music, 5) Lyric, 6) Cholograph, 7) Costume, 8) Props, 9) Time and place.

It is found that the format and elements of Lakhon Chatrī of Samut Prakan have their unique identity, which is the results from the development and adaptation to the change of society, economy, and culture that affect the existence and continual popularity.

Keywords: Lakhon Chatrī, Lakhon Chatrī of Petchaburi, Lakhon Chatrī of Samut Prakan

บทนำ

การแสดงละคร เป็นการแสดงที่มีจารีตประเพณีได้สืบทอดมาแต่ในครั้งอดีต ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงของอินเดีย ดังสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2508) ได้กล่าวถึงละครว่า ละครของไทยเรามี 3 อย่าง คือ “ละครชาตรี” อย่างเล่นกันในมณฑลนครราชสีมา เรียกกันในมณฑลนั้นว่า “โนรา” อย่าง 1 ละครที่เล่นในราชธานีเรียกว่า “ละครใน” อย่าง 1 “ละครนอก” อย่าง 1 ละครทั้ง 3 อย่างนี้มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี” แสดงให้เห็นว่าละครชาตรี โนรา ละครใน และละครนอก เป็นละครเก่าแก่ที่สุดของไทย อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของวิวัฒนาการละครประเภทอื่นๆ สอดคล้องกับ สุภาศิริ สิงห์ระโงม (2555) ได้กล่าวไว้ในปริญญานิพนธ์เรื่องละครชาตรีบางปลาไว้ว่า “วิวัฒนาการละครที่เป็นศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ของไทยมีมาช้านานผ่านกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดการถ่ายทอด ประยุกต์พัฒนารูปแบบเรื่อยมา จนกลายเป็นละครหลายประเภทแตกแขนงออกหลายแบบ แต่สิ่งที่สำคัญคือการมีรากฐานมาจากที่เดียวกันและละครที่เป็นต้นแบบของละครไทยคือ ละครชาตรี”

ละครชาตรีที่มีชื่อเสียงสืบมาจนปัจจุบัน ทั้งยังมีอิทธิพลต่อละครชาตรีในภาคกลางของประเทศไทยเป็นอย่างมากคือละครชาตรีเมืองเพชร โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรปราการ ได้รับอิทธิพลการแสดงละครชาตรีจากเมืองเพชร ในครั้งที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่พวกละคร มีการอพยพแยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น สมุทรปราการได้รับวัฒนธรรมการแสดงละครชาตรีจากครูเมืองเพชร ที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลบางปลา จังหวัดสมุทรปราการ เดิมทีชาวบ้านแถวบางปลามีการร้องรำทำเพลงและมโหรีดนตรีไทยมาก่อนแล้ว และเมื่อครูเมืองเพชรอพยพมาจึงก่อเกิดการเล่นละครชาตรี โดยมีการวางรากฐาน ถ่ายทอดรูปแบบการแสดงแบบอย่างเดียวกับละครชาตรีเมืองเพชร ขณะนั้นในชุมชนบางปลามีคณะดนตรีที่ชื่อว่า “สุดประเสริฐ” ได้ว่าจ้างครูจากเมืองเพชรให้มาสอนคนในคณะเล่นละคร จึงทำให้ละครชาตรีคณะสุดประเสริฐได้รับแบบอย่างจากละครชาตรีเมืองเพชร โดยในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการมักจะ

นิยมแสดงละครชาตรีในงานบวงสรวง แก้วบ้น หรืองานตามเจ้าภาพว่าจ้าง จากการที่ได้รับการฝึกหัดจนกลายเป็นละครชาตรีแบบเป็นรูปเป็นร่าง ทำให้ละครชาตรีคณะสุดท้ายเสื่อมมีชื่อเสียง และเป็นที่นิยมมีผู้ว่าจ้างให้ไปแสดงในงานต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด กระทั่งเกิดรัฐนิยม เห็นว่าการเล่นละครชาตรีแบบนั่งล้อมวงไม่มีฉากมีแท่นนั่งอย่างเดียว และเล่นบนพื้นดินนั้นไม่สุภาพ จึงทำให้ละครชาตรีเสื่อมความนิยมลง ถึงกระนั้นก็ได้กระทบต่อการแสดงละครชาตรีคณะสุดท้ายซึ่งเป็นคณะละครที่มีอายุยาวนานเก่าแก่ที่สุด สามารถดำรงคณะละครชาตรีอยู่ได้ผ่านกาลเวลาและกระแสสังคมที่เปลี่ยนไปและยังคงแสดงอยู่ได้ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามละครชาตรี จังหวัดสมุทรปราการ ได้รับการสืบทอดรูปแบบการแสดงมาจากครูเมืองเพชร ที่เป็นละครชาตรีแต่ดั้งเดิม เมื่อเวลาผ่านไปจึงเกิดการพัฒนารูปแบบ เพื่อให้เป็นไปตามกระแสวัฒนธรรมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ผู้ศึกษาระดับชั้นถึงมีความสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสืบทอดละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อบันทึกรักษาข้อมูลที่อาจเลือนหาย และเกิดองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาละครชาตรี รวมถึงการนำองค์ความรู้เดิมของละครชาตรีเมืองเพชรที่เป็นอิทธิพลต่อละครชาตรีสมุทรปราการมาเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่าง ของการสืบทอดรูปแบบและการพัฒนารูปแบบมาจนถึงปัจจุบัน เพื่ออนุรักษ์สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของละครชาตรี เป็นองค์ความรู้ในวงการศึกษา

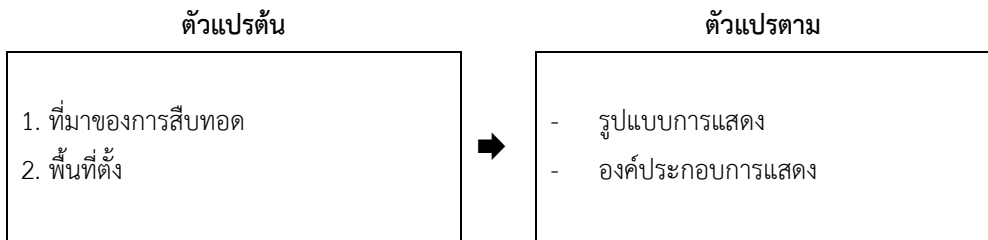
วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความเป็นมา รูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดงของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี และละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบ รูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดงของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี กับละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษารูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดงของละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดสมุทรปราการ ที่มีอายุยาวนานกว่า 25 ปีขึ้นไป ซึ่งจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวน 5 คณะ คือ 1) คณะพระหมสุวรรณ 2) คณะ พ. เทพประสิทธิ์ 3) คณะประทีนทิพย์ 4) คณะปทุมศิลป์ และ 5) คณะเบญจาศิษย์ฉลองศรี จังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวน 1 คณะ คือ คณะสุดท้าย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาแบบภาคสนามลงพื้นที่ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ภาคสนาม สังเกตการแสดงละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะผู้ประเสริฐและลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี ที่มีผลงานการแสดงถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 5 คณะ

2.1 สัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง

2.2 สังเกตแบบมีส่วนร่วม

2.3 บันทึกภาพ

2.4 จดบันทึกข้อมูล และบันทึกเสียง

3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุป เขียนเป็นความพรรณนา

4. จัดสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

4.1 ผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ไทยและดนตรีไทยไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 3 คน

4.2 หัวหน้าคณะ นักดนตรี และนักแสดงละครชาตรี จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีประสบการณ์การแสดงละครชาตรี ไม่น้อยกว่า 25 ปี จำนวน 3 คน

4.3 หัวหน้าคณะ นักดนตรี และนักแสดงละครชาตรี จังหวัดเพชรบุรี ที่มีประสบการณ์การแสดง ไม่น้อยกว่า 25 ปี จำนวน 3 คน

5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) มาสรุปประเด็นสำคัญ

6. สรุปรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี และละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ พบว่าละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการคณะสุตประเสริฐ ที่ได้รับการถ่ายทอดละครชาตรีจากครูละครชาวเพชรบุรี รูปแบบและองค์ประกอบที่มีนั้นไม่ได้เหมือนกับละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีไปเสียทั้งหมด หากพบความแตกต่างในหลายองค์ประกอบซึ่งเกิดจากปัจจัยทางวัฒนธรรม การเลียนแบบ รวมถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมของการแสดงหลากหลายประเภทในปัจจุบัน รวมถึงปัจจัยทางด้านสังคมของแต่พื้นที่ที่ส่งผลให้รูปแบบการแสดงเกิดความเปลี่ยนแปลงมีความแตกต่างกัน พบว่าอัตลักษณ์ของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้

1. **รูปแบบการแสดง** พบว่ามีรูปแบบการแสดงที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนพิธีกรรม และส่วนของการแสดง ลักษณะการแสดงละครชาตรีของจังหวัดเพชรบุรี ผู้แสดงจะนั่งล้อมวงทำการแสดง โดยเริ่มเปิดเรื่องด้วยการใช้เพลงโหม ดำเนินการแสดงด้วยการร้อง รำ และเจรจา ซึ่งการดำเนินเรื่องราวนั้นมีความกระชับ รวดเร็วและสร้างความบันเทิงสนุกสนาน เมื่อหมดเวลาจะทำการลาโรงเพื่อบอกเลิกการแสดง โดยใช้ตัวละครที่ทำการแสดงอยู่นั้นเป็นตัวละครสุดท้ายทำหน้าที่ลาโรง

2. **ลำดับขั้นตอนและลักษณะการแสดง** มีทั้งหมด 11 ขั้นตอน 1) บูชาครู 2) โหมโรง 3) ร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 4) รำถวายมือ 5) ร้องประกาศโรง 6) รำซัดชาตรี 7) จับเรื่องแสดง 8) โหมโรงบ่าย 9) ร้องประกาศโรงบ่าย 10) จับเรื่องแสดง 11) พิธีลาโรง ขั้นตอนที่เป็นลักษณะเฉพาะคือการร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ใช้บทร้องเชิญที่ได้รับสืบทอดกันมา เป็นการกล่าวเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับขั้นตอนการร้องประกาศโรงที่มีบทเฉพาะ การรำถวายมือ มีลักษณะท่ารำและลักษณะการตั้งแถว ที่เป็นเอกลักษณ์ของละครชาตรีเพชรบุรี

3. **องค์ประกอบการแสดง** มีทั้งหมด 9 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบนั้นมีลักษณะเด่น คือ ผู้แสดง ใช้ชายจริงหญิงแท้สวมบทบาทตามจริง จำนวนอย่างน้อย 7 คนต่อ 1 โรง ส่วนเรื่องที่ใช้แสดงเป็นเรื่องที่นำมาจาก บทละครนอก นิทานวัดเกาะ และนิทานพื้นบ้าน เพลงที่ใช้ในการแสดงในส่วนของพิธีกรรมการโหมโรง ลำดับเพลงตามแบบแผนที่ได้รับการสืบทอด ส่วนเพลงที่ใช้ในการแสดงใช้เพลงประเภทเพลงเกร็ด เพลงเถา ในเรื่องของลักษณะท่ารำการรำเพลงหน้าพาทย์

นั้น ทำรำมีลักษณะเฉพาะ ในส่วนของเครื่องแต่งกาย ตัวละครตัวเอกนิยมใส่สีเหลือง และสีฟ้า จุดเด่นของละครชาตรีอยู่ที่คนบอกบทซึ่งเป็นหัวหน้าคณะที่มีประสบการณ์ โดยมีลักษณะการบอกบทคือ บอกทุกบาทของคำกลอน โอกาสที่ใช้แสดง เพื่อแก้บนสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ภาพ 1 การร่ำถวายเป็นละครชาตรี จังหวัดเพชรบุรี

ภาพ 2 การแสดงละครชาตรี จังหวัดเพชรบุรี

อัตลักษณ์ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ มีดังนี้

1. รูปแบบการแสดง ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ มีการใช้ฉากซึ่งกันสัดส่วนพื้นที่การแสดง กับด้านหลังฉากเพื่อให้ผู้แสดงมีพื้นที่เปลี่ยนเสื้อผ้าอย่างมิดชิด จึงทำให้ส่งผลถึงการกำหนดทิศทางการแสดง ให้ตัวละครทุกตัวออกจากทางขวาของฉากเสมอ เริ่มทำการแสดงเปิดเรื่องโดยใช้เพลงซ้ำปี่นอก จากนั้นการโปรยชัยทาน ดำเนินเรื่องด้วยการร้องและเจรจาเป็นหลัก มุ่งให้ความสนุกสนาน กระชับ รวดเร็ว จบการแสดงลาโรงด้วยตัวตลก หรือเสนา เท่านั้น

2. ลำดับขั้นตอนและลักษณะการแสดง มี 8 ขั้นตอน ขั้นตอนการร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีบทร้องเฉพาะที่ต้องการสื่อสารถึงการเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขั้นตอนการรำถวายมือมีลักษณะท่ารำและลักษณะการตั้งแถวที่เป็นลักษณะเฉพาะ รวมถึงการร้องส่งที่เป็นขั้นตอนสุดท้ายการแสดงให้ผู้แสดงร้องบทส่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์กลับไปยังที่มา

3. องค์ประกอบการแสดง มี 9 องค์ประกอบ ดังนี้ ผู้แสดง กำหนดให้ผู้หญิงแสดงบทบาททุกตัวละคร ส่วนผู้ชายเป็นตัวตลกและเสนา เรื่องที่ใช้ในการแสดง นำมาจากบทละครนอกและนิทานพื้นบ้าน ส่วนเพลงที่ใช้ในการแสดงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนพิธีกรรม ประกอบด้วยการโหมโรงใช้เพลงและลำดับเพลงตามแบบแผนที่ได้รับการสืบทอดกันมาภายในคณะ และส่วนเพลงการแสดงใช้เพลงประเภทเพลงเกร็ด เพลงเถาสำหรับการแสดง ลักษณะท่ารำเพลงหน้าพาทย์ทุกเพลง มีท่ารำที่สืบทอดภายในคณะ คณะเครื่องแต่งกายนิยมแต่งสีเดียวกันทั้งโรง เน้นการใช้สีตามวัน หัวหน้าคณะเป็นผู้บอกบทซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยบอกบทเฉพาะบาทแรกของตัวละครเท่านั้น โอกาสที่ใช้แสดงเพื่อแก้บนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืองานต่างๆ ตามแต่การว่าจ้าง

ภาพ 3 การรำถวายมือ ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ

ภาพ 4 การแสดงละครชาตรี จังหวัดสมุทรปราการ

ตาราง 1 เปรียบเทียบอัตลักษณ์ละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดสมุทรปราการ

อัตลักษณ์ละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี	อัตลักษณ์ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุตประเสริฐ
1. รูปแบบการแสดง แบ่งออกเป็นพิธีกรรมและการแสดง ลักษณะเด่น คือ - มีลักษณะล้อมวงทำการแสดง - เปิดเรื่องโดยใช้เพลงโขน - ดำเนินการแสดงด้วยการร้อง รำ และเจรจา - ดำเนินเรื่องอย่างกระชับ รวดเร็ว สนุกสนาน - การลาโรงด้วยตัวละครตัวสุดท้าย	1. รูปแบบการแสดง แบ่งออกเป็นพิธีกรรมและการแสดง ลักษณะเด่น คือ - ทิศทางการออกทำการแสดง จะออกทางขวาเสมอ - เปิดเรื่องโดยใช้เพลงซำป้อนอก - การโปรยข้าวทาน - ดำเนินการแสดงด้วยการร้องและเจรจา - ดำเนินเรื่องอย่างกระชับ รวดเร็ว สนุกสนาน - การลาโรงด้วยตัวตลก หรือเสนา เท้านั้น
2. ลำดับขั้นตอนและลักษณะการแสดง - มีทั้งหมด 11 ขั้นตอน - บทร้องและขั้นตอนการร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ - บทร้องและขั้นตอนการร้องประกาศโรง - ลักษณะการตั้งแถวรำถวายมือ	2. ลำดับขั้นตอนและลักษณะการแสดง - มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน - บทร้องและขั้นตอนการร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ - ลักษณะการตั้งแถวรำถวายมือ - บทร้องและขั้นตอนการร้องส่ง

ตาราง 1 (ต่อ)

อัตลักษณ์ละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี	อัตลักษณ์ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุตประเสริฐ
3. องค์ประกอบการแสดง - คนบอกบทเป็นหัวหน้าคณะ มีลักษณะการบอกบททุกบาท - ผู้แสดง ใช้ชายจริงหญิงแท้สวมบทบาท ตามจริง จำนวนอย่างน้อย 7 คนต่อ 1 โรงที่ทำการแสดง - เรื่องที่ใช้แสดงเป็นเรื่องที่นำมาจาก บทละครนอก นิทานวัดเกาะ และนิทานพื้นบ้าน - เพลงที่ใช้ในการแสดงในส่วนของพิธีกรรมการโหมโรง ลำดับเพลงตามแบบแผนที่ได้รับการสืบทอด ส่วนเพลงที่ใช้ในการแสดงใช้เพลงประเภทเพลงเกร็ดเพลงเถา - ลักษณะท่าทางการรำเพลงหน้าพาทย์ ท่ารำมีลักษณะเฉพาะของจังหวัด - เครื่องแต่งกาย ตัวละครตัวเอกนิยมใส่สีเหลือง และสีฟ้า - โอกาสที่ใช้แสดง เพื่อแก้บนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืองานที่ได้รับการว่าจ้าง - สถานที่ที่ใช้ในการแสดง มีข้อห้ามแสดงได้ขุนบ้าน	3. องค์ประกอบการแสดง - คนบอกบทคือหัวหน้าคณะ บอกบท เฉพาะบาทแรกของตัวละครเท่านั้น - ผู้แสดง ผู้หญิงแสดงบทบาททุกตัวละคร ผู้ชายเป็นตัวตลกและเสนา จำนวน 7-8 คน ต่อโรงการแสดง - เรื่องที่ใช้ในการแสดง นำมาจากบทละครนอกและนิทานพื้นบ้าน - เพลงที่ใช้ในการแสดงส่วนพิธีกรรม ในการโหมโรงใช้เพลงและลำดับเพลงตามแบบแผนที่ได้รับการสืบทอดกันมาภายในคณะ ใช้เพลงประเภทเพลงเกร็ดเพลงเถาสำหรับการแสดง - ลักษณะท่าเพลงหน้าพาทย์ทุกเพลง มีท่ารำเป็นแบบแผนเฉพาะของคณะ - เครื่องแต่งกายนิยมแต่งสีเดียวกันทั้งโรง สีที่ใช้จะเลือกตามสีวัน - โอกาสที่ใช้แสดงเพื่อแก้บนสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืองานที่ได้รับการว่าจ้าง - สถานที่ที่ใช้ในการแสดง มีข้อห้ามแสดงได้ขุนบ้าน และใช้ฉากกันพื้นที่แสดงเป็นสัดส่วนหน้าเวทีและหลังเวที

สรุปและอภิปรายผล

สรุปได้ว่าละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี และละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ ต่างมีอัตลักษณ์ในการแสดงเป็นของตนเอง ถึงแม้ว่าละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ จะได้รับอิทธิพลการแสดงละครชาตรี มาจากละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีก็ตาม แต่มีปัจจัยที่ทำให้มีข้อแตกต่างกันคือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม รูปแบบการแสดงละครชาตรีจึงมีการพัฒนาให้ไปไปตามความต้องการต้องการของเจ้าภาพ ในแต่ละพื้นที่ต่างก็มีค่านิยมในสังคมที่ต่างกัน

2. การแพร่กระจายวัฒนธรรม เป็นมูลเหตุของหาที่มาของละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ ที่ได้รับการกระจายวัฒนธรรมจากละครชาตรี จังหวัดเพชรบุรี ผสมเข้ากับวัฒนธรรมเดิมและการปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามสภาพสังคมท้องถิ่น จนเกิดเป็นรูปแบบการแสดงของตนเอง

3. การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในกระบวนการถ่ายทอดละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 4 มีการปรับเปลี่ยนลักษณะวิธี หรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม และการแสดงอื่นๆ เพื่อให้เป็นที่นิยม

4. การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ มีความเจริญในด้านเทคโนโลยีต่างๆ เศรษฐกิจการประกอบธุรกิจ อยู่สถานะที่มีการแข่งขันสูง ส่งผลให้ต้องมีการพัฒนารูปแบบอยู่เสมอให้เข้ายุคสมัย และตอบสนองความพึงพอใจของเจ้าภาพ เพื่อหวังให้มีการว่าจ้างในครั้งต่อไป และมีการบอกต่อไปในชื่อเสียงของคณะละคร ซึ่งถือว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจนี้สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตของมนุษย์

วัฒนธรรมการแสดงละครชาตรีของทั้งจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดสมุทรปราการคณะสุดท้าย ประเสริฐ เกิดจากสังคม คนในสังคมท้องถิ่นนั้น ที่มีผลต่อรูปแบบการแสดง ดังที่ เรย์มอนด์ วิลเลียม (Raymond Williams) นักวิชาการด้านวัฒนธรรมศึกษาชาวอังกฤษได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัฒนธรรมคือรูปแบบของวิถีชีวิตที่แสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมซึ่งในแต่ละสังคมก็มีความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนมากมายซึ่งเกี่ยวโยงเรื่องของกลุ่มคน ชนชั้น ภาษา ชาติพันธุ์ เรื่องเพศสภาพ ฯลฯ วัฒนธรรมจึงเป็นอะไรที่เราสัมผัสได้ ไม่ใช่อะไรที่นามธรรมมากนักแต่สิ่งที่บอกว่าสัมผัสได้ (ในแง่ของรูปธรรม) ก็มักเป็นอะไรที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลง” (ชัสตรา ขมะวรรณ, 2537: 57) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ความแตกต่างในรูปแบบการแสดงของทั้ง 2 แห่ง เกิดจากวัฒนธรรม สังคม และมนุษย์ คณะสุดท้ายประเสริฐได้รับอิทธิพลการแสดงจากเพชรบุรี มาจริงตามประวัติ แต่สิ่งที่ได้รับถ่ายทอดมานั้นไม่ได้รับมาปฏิบัติทุกรายละเอียด เนื่องจากบางสิ่งบางอย่างอาจจะไม่เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของสมุทรปราการ จึงมีการปรับเปลี่ยน พัฒนา และประยุกต์จากพื้นฐานเดิมที่ได้รับถ่ายทอดมา ผสมผสานกับปัจจัยทางสังคม จนก่อให้เกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะ ที่ต่างไปจากละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี

จากการศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีและละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าละครชาตรีมีรูปแบบการแสดงที่มีพิธีกรรมเป็นส่วนประกอบของการแสดง ซึ่งเกิดจากความเชื่อว่า ละครชาตรี เป็นละครที่ใช้สำหรับแก้สับบน จึงมีพิธีกรรมต่างๆ ปรากฏอยู่ในรูปแบบการแสดง ตามความเชื่อว่าสรรพสิ่งรอบตัวในธรรมชาติมีอำนาจเร้นลับแฝงอยู่ สามารถลดอันตรายให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ได้ จึงมีการอ้อนวอนธรรมชาติหรือเทพยดาให้ประทานความสำเร็จด้วยการร่ายรำเพื่อบวงสรวงบูชา ดังนั้น การแสดงละครชาตรีของทั้ง 2 แห่งนี้ จึงมี

บทบาททางสังคมในด้านความเชื่อ สังคมไทยมีความเชื่อในพระพุทธศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเรื่องผีสาร เทวดา โดยมีค่านิยมตั้งแต่อดีตที่ใช้ละครชาตรีเป็นสิ่งที่นำมาถวายเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อได้ผลสำเร็จจากการบนบานศาลกล่าว ส่วนใหญ่การบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์มักเป็นเรื่องราวการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาศิริ สิงห์กระจม (2555) ที่ศึกษางานวิจัยเรื่องละครชาตรีตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดบางบ่อ ที่ศึกษาพบว่า เรื่องของการถวายละคร และการตัดสินบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการนำละครไปถวายนั้นไม่ได้มีอยู่ในสามัญชนเท่านั้น เพราะในอดีตปรากฏหลักฐานให้ทราบได้ว่าในพิธีสมโภชสถานที่สำคัญของบ้านเมือง พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าให้มีการแสดงละครในการนั้นด้วย หนึ่งในนั้นก็คือละครชาตรี จากเหตุการณ์ต่างๆ น่าจะเป็นเหตุให้คนไทยนิยมบวงสรวงถวายการพ้อนรำและละครจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ วุฒิพงษ์ ทองก้อน (2543: 93) เขียนบทความเรื่อง ละครชาตรี : สื่อที่ใช้ติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กล่าวว่า ละครชาตรีเป็นละครที่นิยมใช้แสดงแก่บนมาแต่โบราณ ด้วยความเชื่อว่าผู้แสดงละครชาตรีมีคาถาอาคม และสามารถติดต่อกับเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ใครจะหาละครแก่บนต้องหาละครชาตรีเพื่อให้เทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลให้ได้สิ่งที่ต้องการ

รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี พบว่ามีโครงสร้างการแสดง 2 ส่วน คือ ส่วนพิธีกรรมและส่วนการแสดง ซึ่งส่วนพิธีกรรมมี 9 ขั้นตอน คือ 1) การบูชาครู 2) โหมโรง 3) ร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 4) การรำถวายมือ 5) ร้องประกาศ 6) รำขัดชาตรี 7) โหมโรงบ่าย 8) ร้องประกาศโรงบ่าย 9) พิธีลาโรง ส่วนของการแสดงมีเพียง 1 ขั้นตอน คือ การจับเรื่องแสดง โดยการแสดงช่วงเช้าจะเริ่มตั้งแต่เวลา 09.30-12.00 น. และช่วงบ่ายเวลา 13.00 น. ถึงประมาณ 15.00 น. ซึ่งสอดคล้องกับ จันทิมา แสงเจริญ (2539: 217) ที่ศึกษาละครชาตรีเมืองเพชร พบว่ามีโครงสร้างละครชาตรี ประกอบด้วย ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม และส่วนที่เป็นการแสดงละคร ซึ่งมีทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย ตั้งแต่เวลา 09.00-12.00 น. และ 13.00-15.30 น. โดยมีลำดับขั้นตอนพิธีกรรม ดังนี้ 1) พิธีทำโรง 2) บูชาครู 3) โหมโรง 4) ร้องเชิญ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ 5) การรำถวายมือ 6) ประกาศโรงหรือภาศครู 7) รำขัดชาตรี 8) พิธีลาเครื่องสังเว 9) ปิดการแสดงและพิธีลาโรง ทั้งนี้พิธีกรรมบางส่วนที่ต่างกัน อาจเป็นเพราะปัจจัยในเรื่องของเวลาในการทำวิจัยจึงทำให้รูปแบบการแสดงบางอย่างลดทอนไป ซึ่ง วิชชุดา เนียรประดิษฐ์ (2550) ศึกษาละครชาตรีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : กรณีศึกษาคณะจเด็จดาวเด่น ได้กล่าวถึงพิธีกรรมการแสดง 3 ช่วง คือ พิธีกรรมก่อนการแสดง ประกอบด้วย 1) การปลุกโรง 2) การตั้งเครื่องสังเว 3) การบูชาครู 4) การโหมโรง 5) การร้องประกาศหน้าบท 6) การรำถวายมือ 7) การร้องเชิญครู 8) การรำขัดเบิกโรง พิธีกรรมก่อนพักการแสดง คือ การลาเครื่องสังเว และพิธีกรรมหลังจากการแสดง คือ การลาโรง ทั้งนี้เห็นได้ว่า ข้อแตกต่าง คือ ขั้นตอนการปลุกโรง และพิธีลาเครื่องสังเว

ในส่วนรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ พบว่ารูปแบบการแสดงมีโครงสร้างที่เป็นพิธีกรรมการแสดงและการแสดงละคร ประกอบด้วยพิธีกรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) บูชาครู 2) โหมโรง 3) ร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 4) รำถวายมือ 5) รำชาตรี และ 6) ร้องส่ง ในส่วนการแสดงละครปรากฏอยู่ในขั้นตอนในช่วงเช้า หลังพิธีกรรมตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-5 และเมื่อพักกลางวันแล้วก็จับเรื่องแสดงอีกครั้ง แล้วตามด้วยพิธีร้องส่ง ระยะเวลาที่ใช้ในการแสดงละครชาตรีในช่วงเช้าจะเริ่มการแสดงเวลา 09.30-12.00 น. ช่วงบ่ายจะเริ่มการแสดงเวลา 13.00 น. ไปจนเวลาประมาณ 15.00 น. ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาศิริ สิงห์ระโงม (2555: 154) ที่ศึกษาเรื่องละครชาตรีบางปลา กล่าวเรื่องขั้นตอนที่พบว่ามี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมก่อนการแสดง ขั้นตอนที่ 2 เริ่มการแสดงประกอบด้วย ร้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การรำถวายมือ ขั้นตอนที่ 3 จับเรื่อง ขั้นตอนที่ 4 ลาเครื่องสังเวย ขั้นตอนที่ 5 จับเรื่องต่อ ขั้นตอนที่ 6 จบการแสดงลาโรง ร้องส่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีความแตกต่างในขั้นตอนลาเครื่องสังเวย

จากการวิเคราะห์รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีกับเปรียบเทียบละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าในส่วนของโครงสร้างรูปแบบ ลักษณะการแสดง และองค์ประกอบการแสดงของทั้ง 2 แห่งนั้น มีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน แต่ในส่วนของรายละเอียดปฏิบัติที่ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างจากละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีที่เป็นต้นแบบ สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการดำรงชีวิต ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะผู้ประเสริฐ โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้เข้ากับค่านิยมของสังคม เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับการแสดง เหตุที่ต้องมีการพัฒนาการแสดงจากอดีตมาสู่ปัจจุบันนั้น เพราะการประกอบอาชีพละครชาตรีได้รับค่าตอบแทนไม่มาก ถ้าหากการแสดงไม่ได้รับความนิยมก็จะส่งผลต่อฐานะทางการเงินของคณะละคร ดังนั้นจึงต้องพัฒนา ปรับปรุง รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงของตน เพื่อความอยู่รอดในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สุจรรยา จันทศิริ (2556: 3) ที่กล่าวไว้ในเอกสารการบรรยายรายวิชาทักษะการดำรงชีวิตในสังคม หัวข้อสังคมไทยกับการเปลี่ยนแปลงว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละสังคมอาจใช้ระยะเวลายาวนานไม่เท่ากัน และปริมาณของการเปลี่ยนแปลงอาจแตกต่างกันไป ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญคือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของสังคม ลักษณะโครงสร้างของสังคม ลักษณะวัฒนธรรมพื้นฐานอันได้แก่ ค่านิยม คติความเชื่อที่สมาชิกถูกปลูกฝังถ่ายทอดกันมา และผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมวัตถุนิยมของมาร์วิน แฮร์ริส (Marvin Harris) ที่ว่า วัฒนธรรมวัตถุนิยมเป็นกลวิธีหนึ่งในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นการพิจารณาเงื่อนไขทางวัตถุของชีวิต สังคมและวัฒนธรรม คือ มีฐานะคิดว่าชีวิตสังคมของมนุษย์เป็นปฏิกริยาตอบสนองกับปัญหาเรื่องปากท้อง”นอกจากนี้ยังสอดคล้อง

กับ วันชนะ ฤกษ์สมุทร (2553) ได้ศึกษาละครชาตรีแก่นหลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ในสังคมไทยนั้น มีผลกระทบโดยตรงกับละครชาตรี ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ ที่มีผลจากค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงทางศิลปะการแสดงที่เน้นแสดงในพิธีกรรม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นปัจจัยหลัก ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ สิ่งเหล่านี้มีผลทำให้ละครชาตรีต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดง”เช่นเดียวกันกับ พรรณศิริ จุลภาพ (2542) ที่ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา กรณีสึกษาคณะสุตประเสริฐ กล่าวว่าคณะสุตประเสริฐเป็นคณะละครชาตรีและดนตรีไทยคณะหนึ่งที่พยายามประยุกต์รูปแบบการแสดงละครชาตรีและการบรรเลงของตนให้คล้อยตามกระแสความนิยมชมชอบของชาวบ้านหรือเจ้าภาพของตน และปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่คนอื่นหลายคณะต่างล้มเลิกกิจการไปด้วยสาเหตุต่างๆ กัน แต่เนื่องจากคณะสุตประเสริฐเป็นคณะเป็นคณะที่มีโครงสร้างดนตรีไทยที่เข้มแข็ง มีการจัดการที่ดี มีอุดมการณ์เป็นของตนเอง ตลอดจนมีความรักศักดิ์ศรีและซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ จึงทำให้สามารถดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งในขณะที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ และวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

จากการศึกษาเรื่องละครชาตรี : คณะสุตประเสริฐ ทำให้พบว่ารูปแบบและองค์ประกอบ การแสดงละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุตประเสริฐ มีอัตลักษณ์เฉพาะของคณะ ซึ่งต่างไปจากละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีที่มีอิทธิพลในเรื่องของรูปแบบการแสดงละครชาตรีการแพร่กระจายของวัฒนธรรมผนวกกับการปรับแต่งวัฒนธรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ เกิดเป็นรูปแบบการแสดงของละครคณะสุตประเสริฐ ซึ่งมีการพัฒนาและปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทั้งนี้ได้บันทึกเป็นองค์ความรู้ใหม่ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแสดงละครชาตรีให้คงอยู่สืบไปได้ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย คือ ควรศึกษาเปรียบเทียบละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีกับละครชาตรีในแหล่งอื่นที่ได้รับอิทธิพลการแสดงจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่ออนุรักษ์ สืบทอดรูปแบบของละครชาตรี ซึ่งเป็นต้นแบบของการแสดงละครประเภทต่างๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบและองค์ประกอบละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี และละครชาตรีชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุตประเสริฐ พบว่าละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีคงรูปแบบการแสดงที่ยังคงรักษาพิธีกรรมการแสดงละครชาตรี และรูปแบบการแสดงไว้อย่างเคร่งครัด มีการปรับเปลี่ยน

วิธีการแสดงเป็นบางโอกาส โดยจุดเด่นของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี คือ มีพิธีกรรมการแสดง รำ ถวายมือ ร้องเชยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การรำชัตชาตรี นั่งล้อมวงแสดง ผู้แสดงร้องเองรำเอง ดำเนินเรื่องรวดเร็วกระชับ และมีคนทำหน้าที่บอกบท ส่วนละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุดประเสริฐ มีรูปแบบการแสดงที่คล้ายคลึงกับละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีตามโครงการสร้างรูปแบบละครชาตรี คือ มีพิธีกรรมการแสดง และการแสดงเป็นเรื่อง ถึงแม้จะได้รับอิทธิพลมาจากจังหวัดเพชรบุรี แต่รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงในปัจจุบันมีความแตกต่างกัน จุดเด่นของละครชาตรีคณะสุดประเสริฐ คือ มีพิธีกรรมการแสดง รำถวายมือ ร้องเชยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รำชัตหน้าบท ร้องส่งมีการใช้ฉากกันพื้นๆ ผู้แสดงร้องเองรำเองและเป็นผู้มีประสบการณ์สูง ดำเนินเรื่องกระชับ มีคนบอกบทซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการแสดงละครชาตรี

สรุปคือ รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีและละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุดประเสริฐ มีความแตกต่างกัน ซึ่งต่างมีอัตลักษณ์เป็นของตัวเอง ถึงแม้ต้นกำเนิดจะมาจากสายละครทางเดียวกัน ละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีที่ต้นกำเนิด ในรูปแบบบางประการยังคงรักษาไว้ บางประการมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาไปตามยุคสมัย เช่นเดียวกันกับละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ คณะสุดประเสริฐได้รับแบบแผนการแสดงจากอิทธิพลละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี โดยบุคลากรของละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี และเชื่อถือว่ารูปแบบการแสดงของตนคือ ละครชาตรีแบบเพชรบุรี แต่แท้จริงแล้วรูปแบบที่ปรากฏในปัจจุบันนั้น เป็นสิ่งที่ถูกพัฒนามาตั้งแต่ครั้งรับการถ่ายทอดมาแล้ว เพราะจากวิเคราะห์รูปแบบการแสดงนั้น พบว่า ละครชาตรีจังหวัดสมุทรปราการ เป็นรูปแบบละครชาตรีที่ผสมผสานกับละครไทยของเพชรบุรี มิใช่แบบแผนของละครชาตรีล้วน ผสมกับการพัฒนาตนเองให้มีรูปแบบการแสดงที่ได้รับความนิยม เข้ากับสังคมและสมัยปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาเปรียบเทียบละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรีกับละครชาตรีในแหล่งอื่นที่ได้รับอิทธิพลการแสดงจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และการสืบทอดรูปแบบของละครชาตรี ซึ่งเป็นต้นแบบของการแสดงละครประเภทต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

พัศรา ขมวารณ. (2537). *แนวคิดของเรมอนด์ วิลเลียมในวัฒนธรรมการศึกษาและการวิเคราะห์วัฒนธรรมบริโภค*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

จันทิมา แสงเจริญ. (2539). *ละครชาตรีเมืองเพชร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2508). *ตำนานละครอิเหนา*.

(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

พรรณศิริ จุลกาฬ. (2542). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : คณะสุต*

ประเสริฐ. มปท.

วันชนะ ฤกษ์สมุทร. (2553). *ละครชาตรีแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี*.

(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.

สุจรรยา จันทศิริ. (2556). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาทักษะการดำรงชีวิตในสังคม*.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สุภาศิริ สิงห์กระโจม. (2555). *การศึกษาละครชาตรีตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัด*

สมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

วิชุดา เนียรประดิษฐ์. (2550). *ละครชาตรีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : กรณีศึกษา คณะเจ้เจ๊ดาว*

เด่น. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

กรุงเทพมหานคร.

วุฒิพงษ์ ทองก้อน. (2543). การศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม

พระเกียรติ. *วารสาร มจร. วิชาการ*, 3(6), 25-31.